

С. Я. Кондратюк

Ботаніки Інститут ім. М. Холодного НАНУ

БОТАНІКИ Інститут ім. М. Холодного НАНУ – науково-дослідна установа в Києві, центр ботанічних досліджень в Україні. Засн. 1921 як Ботан. кабінет (музей) і Гербарій ВУАН, якими керував *О. Фомін*. Першими співроб. були [Д. Зеров](#), [А. Лазаренко](#), *П. Оксіюк*, *А. Окснер*, *М. Підоплічко*. 1922 *О. Фомін* також заснував і очолив н.-д. каф. ботаніки Наркомосу ВУАН, реорганіз. 1927 в НДІ ботаніки Наркомосу ВУАН, який було 1931 об'єднано з ботан. кабінетом та Гербарієм ВУАН і утворено Б. і. 1934 Інститут розширився за рахунок приєднання 6-ти каф.: фіз. фізіології рослин (кер. *М. Холодний*), хім. фізіології рослин (кер. *А. Сапегін*), біології рослин лісового і с. господарства (кер. [Є. Вотчал](#)), систематики квіток. рослин (кер. [В. Липський](#)) і акліматизації з акліматизац. садом (кер. [М. Кащенко](#)). Під час 2-ї світової війни Інститут евакуйовано до Уфи. 1944 на базі ботан. саду Інституту створ. Центр. ботан. сад АН УРСР (нині [Ботанічний сад ім. М. Гришка Національний](#)); 1946 на базі відділів фізіології живлення та агрохімії створ. Інститут фізіології рослин і агрохімії АН УРСР (нині *Фізіології рослин і генетики інститут НАНУ*). 1971 Б. і. присвоєно ім'я *М. Холодного*. 1989–90 на базі відділів Інституту створ. [Клітинної біології і генетичної інженерії інститут](#) (Київ), 1991 – [Екології Карпат інститут](#) (Львів). Першим дир. Б. і. був *О. Фомін* (1931–35). У різні періоди Інститут очолювали *Я. Модилевський* (1937–39), [М. Гришко](#) (1939–44), *А. Сапегін* (1944–46), *Д. Зеров* (1946–63), [Г. Білик](#) (1963–68), *А. Окснер* (1968–70), *К. Ситник* (1970–2002), [Я. Дідух](#) (2003–08), від 2008 – [С. Мосякін](#).

В Інституті діє наук. школа критич. комплекс. флорології та систематики судин. рослин (започатк. *О. Фоміним* у 20-х рр.), осн. напрям діяльності якої полягає у проведенні критико-системат. аналізу багатьох родів і родин, дослідженні і описі нових для науки видів судин. рослин, формуванні осн. принципів фітоєдології як науки про біол. окремоті у рослин. Серед представників цієї школи – *Д. Зеров*, [М. Клоков](#), [М. Котов](#), [Є. Бордзиловський](#), [Є. Брадїс](#). У 30-х рр. *М. Холодний* започаткував наук. школу – фітогормональна регуляція внутр. організації процесів життєдіяльності рослин, яку нині очолює *К. Ситник*. Осн. досягненнями цієї школи є створення та обґрунтування гормонал. теорії тропізмів (т. зв. теорія Холодного–Вента), одержання нових даних про роль

комплексу ауксинів та інгібіторів у процесі проростання насіння, висвітлення динаміки фітогормонів та їх розподілу в різних органах тощо. До цієї школи належать О. Серейський, Н. Слудська, [М. Любинський](#), [Є. Буслова](#). Крім цієї школи, у 30-і рр. [Ю. Клеоповим](#) створ. наук. школу – методологія комплекс. вивчення рослин. покриву. Серед надбань школи – створення нового флороценогенет. напряму досліджень, комплексне вивчення рослинності, її таксонів, класифікації, флори. Нині геоботан. школу очолює [Ю. Шеляг-Сосонко](#), її представники – [Д. Афанасьєв](#), Г. Білик, Є. Брадїс, Я. Дїдух, [Д. Дубина](#), [Т. Андрїєнко](#) та ін. У 40-х рр. [С. Морочковський](#) заснував наук. школу міколог. характеристики й систематики, наслідком діяльності якої є вид. «Визначника грибів України» (у 5-ти т.) на основі моногр. обробки окремих таксоном. груп, створення банків даних видового складу, екології та географії грибів. Представниками міколог. школи є [І. Дудка](#) (кер.), [М. Зерова](#), Н. Єфімова, Г. Радзієвський, [С. Вассер](#) та ін. Найновішою наук. школою, засн. у 80-х рр. [Є. Кордюм](#), є гравітаційна клітинна біологія рослин, до осн. досягнень якої належать відкриття гравічутливості рослин. клітини, встановлення заг. закономірностей впливу мікрогравітації на ріст і розвиток рослин на клітин. і молекуляр. рівнях. До складу школи входять П. Сидоренко, [Н. Білявська](#), [О. Недуха](#), [А. Попова](#) та ін.

Нині в Інституті діють 10 наук. відділів, серед них: систематики та флористики судин. рослин, фікології, ліхенології та бріології, мікології, геоботаніки, екології фітосистем, фітогормонології, фітомембранології та фітохімії, клітин. біології та анатомії. Також функціонують [Ботанічний музей](#) та наук. Гербарій, який налічує більш як 1,5 млн аркушів, складається з таких розділів: флора України, флора країн СНД і Балтії, світ. флора, мемор. гербарні колекції І. Жілібера, [І. Шмальгаузена](#), М. Турчанинова, В. Черняєва, В. Бессера, [П. Роговича](#). Гол. напрями наук. дослідж.: вивчення структурно-функціон. аспектів рослин і грибів; критико-систематичні, флорист. та екол. дослідження закономірностей організації і динаміки; розроблення теор. основ сучас. фітобіології.

Видат. досягненнями науковців Інституту є фундам. праці «Флора УРСР» у 12-ти томах (1936–65; Державна премія УРСР, 1969), «Визначник рослин УРСР» (1950; Сталін. премія, 1952), «Рослинність УРСР» у 4-х томах (1968–73) та ін. Інститут видає 2 спеціаліз. наук. журнали – «Український ботанічний журнал» (від 1921), [«Альгологія»](#) (від 1991).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Інститут ботаники ім. Н. Г. Холодного. К., 1976;
2. К. М. Sytnik. The largest botanical centre in Ukraine in the year of its 75th anniversary // Ecology and Noospherology. К.; Дн., 1997. Т. 3, № 1–2;
3. Публікації науковців Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України за 1990–1999 рр. К., 2001.

Бібліографічний опис:

Ботаніки Інститут ім. М. Холодного НАНУ / С. Я. Кондратюк// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37435>. – Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).